

היה קורא פרק שני ברכות

יז.

עין משפט
נר מצוה

מה א טושיע אר"ם קר
קב סעיף א:
ב ב טושיע מינן מקפא
סעיף ד:
ג ג פ"ה מהלכות
דעות הלכה ז:
מה ד מ"י פ"ה מהל'
תשובה הלכה ז:

תורה אור השלם

1. טוב שם משמך טוב היום הפנות מיום הולדתו.
2. מענה רך ישיב חמה ודבר עצב יעלה אף.
3. ריאשית חכמה דקראת ה' שכל טוב לכל עשיהם תהלתו עמדת לעד:
4. ואל אציל בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתהו שמת כד יא
5. נשים שאגנות קמנה שמענה קולי בנות בשחות האונה אמרת:
6. אלופינו מסובלים אין פרוץ ואין יוצאת ואין צנחה ברחבתיה תהלים קמז יז

כפמליא של מעלה. בחצורת שרי האומות. שכשהשרים של מעלה יש תגר צנייהם תיפק יש קטטה צין האומות כדכתיב ועמה אשוב להלחם עם שר פרס (דניאל א'). **וכפמליא של מעלה.** בחצורת החכמים: בקנן אורה: וזמי מעבד. שאין לנו עושים לרונך: שאור שעושה. יצר הרע שבלבנו הממילנו: אינו כדאי. לא הייתי משבו והגון להיות נזר: ועשיו שגורלני. מה חשיבותי הרי אני כאילו לא נוצרתי: ק"ו. שבמיתתי עפר אני: מרק. כלה והתם: כי הוה מסיים ספרא דליוז. על שם שאיז נפטר בשם טוב: מרגלא בפומיה.

ונפשי בעפר כבש תהיה. מה עפר אינו מקבל כליה לעולם כן יהי רצון שזרעתי לא יכלה לעולם כמו שהוה אומר והיה זרעך כעפר הארץ: **אני** בריה וחברי בריה. כלומר יש לו לב כמוני להצמיח צין טוב לע: **העושה שלא** לשמה נוח לו שא לא נברא. וא"ת האמר רב יהודה אמר רב פירק מקום שהגנו (ד' ז'): לעולם יעסוק אדם בצורה וצמנות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה לא לשמה וי"ל דהכא מייירי שאינו לומד אלא לקנות חכמיו והתם מייירי שלומד ע"מ שיכבדוהו:¹

בלבב שלם. רבא בתר צלותיה אמר הכי אלהי עד שלא נוצרתי אינו כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אחמא עוד ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא ע"י יסורין וחלאים רעים והיינו וידוי דרב המנוגא זמתי ביומא דכפורי. מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא בתר דמצלי אמר הכי ירבון העולמים גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני. ר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה טוב שם משמך טוב ויום המות מיום הולדו. מרגלא בפומיה דר"מ גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתך נצור תורתך בלבבך ונגד עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חמא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל מקום. מרגלא בפומיהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה

כפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ובין התלמידים העוסקים בתורתך בין עוסקין לשמה בין עוסקין שלא לשמה וכל העוסקין שלא לשמה יהי רצון שיהו עוסקין לשמה. ר' אלכסנדר בתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה ואל יהיה לבנו ואל יחשכו עינינו איכא דאמרי הא רב המנוגא מצלי לה ור' אלכסנדר בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבועיה ושעבוד מלכות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם וגשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם. רבא בתר צלותיה אמר הכי אלהי עד שלא נוצרתי אינו כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אחמא עוד ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא ע"י יסורין וחלאים רעים והיינו וידוי דרב המנוגא זמתי ביומא דכפורי. מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא בתר דמצלי אמר הכי ירבון העולמים גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני. ר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה טוב שם משמך טוב ויום המות מיום הולדו. מרגלא בפומיה דר"מ גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתך נצור תורתך בלבבך ונגד עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חמא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל מקום. מרגלא בפומיהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה

אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתי כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני אינו מתגדר במלאכתי ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט א שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. מרגלא בפומיה דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה² מענה רך א משיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם ואפילו עם נכרי בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ויהא מקובל על הבריות אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק. מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוועט באביו ובאמו וברכו וכמו שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר³ ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם לעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. מרגלא בפומיה דרב [לא כעולם הזה העולם הבא] יהעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיא ולא פריה ורביה ולא מושא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועמרתיהם בראשיהם ונהנים מזוי השכינה שנאמר⁴ ויחוו את האלהים יאכלו וישתו: גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנא'⁵ נשים שאגנות קומנה שמענה קולי בנות בוטחות האונה אמרתי א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכין באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאנתווי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן. כי הוה מפטרי רבנן מבי ר' אמי ואמרי לה מבי ר' חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא ותקותך לדור דורים לבך יהגה תבונה פיך ידבר חכמות ולשונך ירחיש רננות עפעפק יישירו נגדך עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כזהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלוזנה מישרים ופעמך ירצו לשמוע דברי עתיק יומין. כי הוה מפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי ר' שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי אלופינו מסובלים וגו' אלופינו מסובלים רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורים

דבר זה רגיל בפיו: **אני** העוסק בצורה צריה אני וכן צברי עם הארץ צריה הוא: **אני מלאכתי בעיר.** כלומר נוחה מלאכתי ממלאכתי: **מתגדר.** מתגדר לתפוס אומנותי: **ושמא תאמר.** הדין עמו שאינו מתגדר במלאכתי שאינו היה תופס אומנותי לא היה לו לב תפוס הרעות בצורה כמותי והיה ממעיט ואין לו שכל: **עינו.** שיש לו שכל לממעט כמו למרצה: **ובלבד שיכוין לבו לשמים.** ואכל קרנות הוא צמנות כסופה: **ערום ביראה.** להערים בכל מיני ערמה ליראת זורא: **סלית חכמה.** עיקרה של תורה שיהא עמה תשובה ומע"ט: **העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא.** פירוש שאינו לומד כדי לקיים אלא לקנות דצפרק מקום שנהגה (פסמים ז'): אמרי רבא רמי כתיב(י) עד שמים חסדך וכתיב(י) מעל שמים כאן בעוסק שלא לשמה כו' והתם איירי צמיקים כדי שיכבדוהו וכן משמע צירושלמי דפירקין: **ויאלו וישאו.** שבעו מזוי השכינה כאילו אכלו ושמו: **גדולה הצטפה.** שהרי קראן שאגנות וצוטמות: **לצי כנישתא.** מיוקות של בית רבן היו רגילין להיות למדים לפני רבן צבית הכנסת: **צי רבנן.** בית המדרש ששם שונים משנה וגמרא: **ונטרן וגברייהו.** ממתנות לצעליהן ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה צעיר אחרת: **מפטרי רבנן.** זה מזה שהיה נוטל רשות מחכיו לשבז לציתו ולארכו: **עולמך הראה צחיך.** כל צרכך תמצא: **פיך ידבר חכמות.** צלשון צרכה היו אומרים: **יישירו.** לשון יושר. שמהל מנין צורה כהלכה: כל

(א) יומא פו: (ג) גני עיי א"ר יוחנן כי הוה מסיים ר"מ ספרא דליוז: (א) ממות דף קי. לעיל ה: (ו) ויש"ק: (ד) ויש"ק בל"ג: (ס) פ"ה ללמדיהם לא נאמר אלא לעושים: (ו) סוטה דף ט"ו: (ז) דף ק"ג: (ח) ויהי"ט פ"ה: (ט) ויש"ק: (י) ויש"ק תענית ז. תוספות ד"ה וכל העוסק ותוס' פסחים ז: ד"ה וכל ותוס' מיר כב: ד"ה שמתוך ותוס' סוטה כב: ד"ה ללמדיהם:

גליון הש"ס

ברשי"ו ר"ה אני בו וכן חברי עם הארץ: ע"פ סוטה דף ג' ע"פ מו"ק ד"ה הלוקח:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ה הוסף: כדו לקיים אלא כדי לקנות.

מוסף רש"י

אחד המרבה ואחד הממעט. להכיל קרנות (מנחות י"ג). באקרוי בנייהו כו'. שטוחות על נתיבן להצילן לבית הספר לקרוא מקרא (סוטה כב.).

רב ניסים גאון

ועפעפק יישירו נגדך. אית"י מפרש במסכתא מגילה למפרע הקורא את המגילה למפרע (דף י"ח) אמר לי רמי בר תמא [תמא] לרבי ירמיה מריפתו מאי (משלי ז) ועפעפק יישירו נגדך אמר ליה אלו דברי תורה שכתב בהן (שם) הן התעיק עיניך בו (ישירים) [אפילו הכי מירשרין] הן אצל ר' מאיר: